

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Автор: проф. д-р Маринела Великова Михова, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“

Научна област: Педагогически науки

Професионално направление: 1.2 Педагогика (Образователен мениджмънт)

Университет: Софийски университет „Св. Климент Охридски”,

Факултет: Факултет по педагогика

Катедра: Дидактика

Заглавие на дисертацията: *„Училищният директор като ефективен лидер в началното училище в областта Пафос, Кипър”*

Име на дисертанта: Христия Тукидиду

Данни за докторанта

През 1993 г. Христия Тукидиду завършва тригодишен курс на обучение в Педагогическата академия в Кипър. В периода 1997-1998 г. придобива бакалавърска степен по начално образование в Университета в Янина. През 2006 г. се дипломира като магистър по Педагогическа психология от Университета в Солун.

От 1999 г. е назначена за начален учител, а от 2011 г. изпълнява административните задължения на помощник-директор.

Докторантката участва активно в научния живот на страната. Тя е член на четири научни съюза на територията на Кипър и Гърция и перманентно участва на научни конференции.

Решението ѝ да разработи и защити научно изследване по актуалния за образователния мениджмънт проблем, свързан с училищното лидерство, е естествено продължение и надграждане на професионалната ѝ биография до момента.

Данни за докторантурата

Христия Токидиду е докторант в самостоятелна форма на обучение на английски език към катедра „Дидактика” на СУ „Св. Климент Охридски”. Дисертационният труд е одобрен и насочен за официална защита с решение на Факултетния съвет на Факултет по педагогика от 28. 02. 2017 г.

Допускането до публична защита и съставът на научното жури са фиксирани със заповед на ректора на университета РД-38-165 от 08.03.2017 г.

Не се констатират нарушения или отклонения при осъществяване на процедурата по представяне, обсъждане и даване ход за защита на докторската дисертация.

Данни за дисертационния труд и автореферата

Актуалност на дисертационната тема

Темата на дисертационния труд „Училищният директор като ефективен лидер в началното училище в областта Пафос, Кипър” е дисертабилна, актуална и значима за Кипърската образователна реалност, а и не само. Направеният от Х. Тукидиду избор е в резултат от притежавания от нея педагогически опит, умението ѝ да анализира образователната реалност и убедеността ѝ, че фундаментален за училищната ефективност е въпросът за качеството на лидерското поведение, проявено от училищния директор (с. 6). Докторантката детерминира избора на темата както от гледна точка нивото на изследване на проблема за училищния лидер в педагогическата литература в Кипър, така и по субективни съображения, свързани с бъдещите ѝ професионални възможности за кариера в системата на образование и отчитане на необходимостта от придобиване на компетентност в областта на ефективното училищно лидерство.

Композиционно единство на дисертацията

Представеният дисертационен труд е структуриран съобразно научните стандарти, които се изискват за такъв вид разработка. Състои се от увод, пет глави, заключение, библиография, приложения. Общият обем на дисертацията е 256 страници, от които 211 страници текст, 27 страници използвана литература (292 източника на латиница), 18 страници приложения. Според мен структурата на дисертационното изследване може да се оптимизира като пета глава „Насоки за усъвършенстване и развитие” и Заключението се обединят. Предложенията на идеи за оптимизиране и бъдещо продължаване на изследванията по темата по естествен начин могат да се включат в заключението като изводи и обобщения на основата на рефлексията.

Използваната литература е от 292 заглавия на английски език. Представената библиография е доказателство за информираност и сериозна научноиздирвателска работа.

По отношение на разработената и представена концептуална рамка на изследването има някои пропуски. Докторант Христия Тукидиду има яснота по отношение на това какво иска да изследва, защо да го прави, но не става ясно какви са

конкретните задачи на изследването, какви са методите, които ще се използват за постигане на формулираната цел и аргументирано отговаряне на изследователските въпроси. Такива са посочени само за емпиричното изследване.

Като логическо следствие от направения избор на изследователски проблем, докторантката обособява обекта на дисертационното изследване: „характеристиките на ефективния ръководител” (с. 7). Предмет на нейното изследване са „характеристиките на ефективния директор на началното училище” (с. 7).

Целта на дисертационното изследване е да се „идентифицират някои основни и по-маловажни характеристики на ефективния директор на началното училище, по които те се възприемат от директорите, учителите и родителите в област Пафос в Кипър” (с. 15). За постигането на целта и конкретизиране на изследователските търсения докторантката формулира три въпроса, които фокусират понататъшната ѝ дейност. Като се има предвид, че в хода на проведеното изследване докторантката не се отклонява от тях, това предава на дисертационния труд задълбоченост, цялостно вникване в същността на проблема и подробно и изчерпателно анализиране на резултатите.

Структурата на изследването е логична и е обусловена от формулираната изследователска цел.

Теоретичният анализ на дисертационното изследване започва с глава първа „Образователната система и училищният директор в Кипър”. Образователният профил на страната е представен многоаспектно. Информативно, на места телеграфно, без да се анализират и коментират, са посочени принципите, целите, приоритетите, структурата и управлението на кипърската образователна система. По-подробно, аналитично и критично са разработени проблемите, свързани с квалификацията, подбора, задълженията и отговорностите на директорите. Специално внимание докторантката отделя на три значими за образователната система на Кипър фактора – Отчетния доклад на Юнеско (1997), Докладът на Kazamias (2004) и присъединяването към Европейския съюз (2004), които се определят като основни причини за промени в системата.

Тази информативна част на дисертационния труд очертава контекста, в който се изследва конкретният проблем – кипърският училищен директор като ефективен лидер.

Във втора глава Христия Тукидиду представя един много всеобхватен, задълбочен и аналитичен преглед на научната литература по изследвания проблем. За да открие концепции и идеи за основните характеристики на ефективното лидерство и

на училищния директор като такъв докторантката прави преглед на научната литература на основата на ясно определена структура, в която някои от акцентите са анализ на определенията за лидерството; разграничаване на понятията лидерство и мениджмънт; определяне характеристиките на ефективното лидерство. Логично в края на тази глава са представени в детайли някои от характеристиките на ефективния директор – визия, комуникация, овластяване, ръководство и управление на персонала, училищна култура, участие на родителите - които се посочват като значими в повечето научни източници и които са предмет на проведеното от докторантката емпирично изследване. Тази глава допринася съществено за постигането на яснота, определеност и конкретност по отношение на предстоящото представяне на методологията на емпиричното изследване.

В трета глава подробно и детайлно е описана методологията на изследването. Прави впечатление аргументираността на всяко изследователско решение, което докторантката взема. Те са свързани с изследователския подход, определянето на извадката, методите за събиране на информация, начинът, по който ще бъде осигурена надеждността и валидността на данните, статистическия анализ. Като се придържа към предварително формулираните три изследователски въпроса както и към твърдението на Robson, че изследователската стратегия, методите и техниките, които ще се използват трябва да бъдат подходящи на въпросите, на които се търси отговор чрез изследването (с. 88) Христия Тукидиду взема решение, че за целите на нейното изследване най-подходящи са анкетното проучване и интервюто. Следва определянето, описанието и аргументирането на извадката, в която са включени училища, учители, директори и родители. Извадката е с характеристики на проста случайна извадка, фокусирана върху началните училища в област Пафос. Всяка една от посочените извадки е детайлно и коректно описана като са посочени както нейните възможни количествени стойности, така и реално включилите се в анкетното проучване. В интервюто, като качествен метод, са взели участие много по-малко хора – 16 учители и 6 директори.

За да направи възможно понататъшното изследване на основата на сравнителен анализ на получените данни от анкетното проучване на трите групи респонденти Христия Тукидиду използва във въпросниците за учители и директори идентични твърдения в пет област. Във въпросника за родители са включени само твърденията от последната област „Включване на родителите”.

За засичане на резултатите от въпросниците е проведено интервю с учители (6 отворени въпроса) и директори (9 отворени въпроса). Сравнението на резултатите от методите, в случая анкетно проучване и интервюиране, известно като триангуалция, е добър избор за да се защитят резултатите от качествено изследване.

В тази глава специално внимание е отделено на аргументирането на възможностите за постигане на валидност и надеждност на резултатите чрез избрания изследователски инструментариум и неговото приложение. Логично и обосновано докторантката анализира избора на изследователски методи през призмата на тези изисквания.

В последния параграф от тази глава е описано как ще се извърши статистическия анализ на въпросниците, чрез използването на софтуерният пакет IBM SPSS 20 и как ще се осъществи качественият анализ на интервютата.

В четвърта глава се анализират резултатите от въпросника и интервюто. Докторантката избира такъв подход за представяне и анализ на резултатите, който убедително я води към постигането на изследователската цел. С получените и обработени резултати от анкетното проучване тя аргументирано отговаря на първите два изследователски въпроса, а чрез интервюто – на третия въпрос. Много силен интерпретаторски акцент на получените резултати се открива в параграф 3.2 на четвърта глава – „Обобщение на резултатите”. Избраният от докторантката подход да дискутира структурирано (на основата на определените характеристики на ефективния лидер) получените от въпросниците и интервютата резултати в контекста на научната литература по проучваната тема потвърждава направените изводи и обогатява наличното познание по темата.

Използваната комбинация от изследователски методи в съчетание с избраните математико-статистически методи, аналитично представените резултати наред с много добре подбраните таблични и графични форми за още по-доброто визуално възприемане показват компетентното познаване от докторантката на спецификата на изследователската работа.

В пета глава след приключване на изследването и задълбоченото осмисляне на неговите резултати Христия Токидиду генерира аргументирани предложения за реформи в образователната политика в Кипър в контекста ефективното лидерство в началното образование.

Формулираните обобщителни заключения, с които докторантката финализира своя дисертационен труд, са доказателство за задълбоченото вникване и детайлно

познаване на изследвания проблем, което и дава основание да формулира критични твърдения по отношение на образователната политика

Представеният за рецензиране дисертационен труд притежава значима теоретична и приложна стойност. Той представлява завършено теоретико-емпирично изследване с постигнати резултати, които водят до изпълнение на поставените цели и задачи.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и съответства на изискванията.

Научни приноси

Основните постижения и приноси на дисертационното изследване могат да бъдат обобщени по следния начин:

Теоретико-научни приноси:

1. Направено е много подробно и задълбочено проучване на научната литература, свързана с изследването на училищния директор като ефективен лидер. Изследваният проблем е изяснен от различни гледни точки, които са подложени на критичен анализ.

2. Обобщени и аргументирани са основните характеристики на ефективното училищно лидерство и на ефективното училище и е очертана тяхната взаимовръзка.

3. В резултат на прецизно проведеното проучване, добре подбран изследователски инструментариум и компетентен анализ на получените резултати е натрупано ново познание за факторите, които допринасят за ефективното лидерство в кипърските училища.

4. От позицията на учител-практик, добре познаваш кипърската образователна система, и на основата на резултатите от теоретико-емпиричното изследване са очертани основните проблеми, които са пречка за реализирането на лидерските функции на директора в кипърските училища.

Научно-приложни приноси:

1. Резултатите от проведеното изследване, в което участват всички членове на училищната общност, пряко кореспондират с формулираните идеи за усъвършенстване на управлението на образователната система в Кипър по посока на нейното демократизиране чрез делегиране на повече правомощия на директорите.

2. Компетентно и аргументирано, базирани на резултатите от изследването, са формулирани конкретни предложения и препоръки за подготовката и квалификацията на директорите и създаването на нова система за оценяване на учителите

3. Добре аргументираният и много детайлно представен дизайн на изследването би подпомогнал всяко следващо подобно изследване в други страни.

Обоснованият от авторката контекст на постижения и обособените от нея приноси съответстват на съдържанието на разработката и отразяват обективно постигнатото от нея като докторант.

Публикации по темата

Докторантката представя 3 научни публикации по темата на дисертационното изследване. Те адекватно представят отделните етапи от работата ѝ.

Заключение

Представеният дисертационен трудът е добре структуриран, изложението е последователно и логически непротиворечиво и демонстрира подчертания интерес, компетентност и ангажираност на докторантката към изследваната проблематика. Очертаните теоретико-приложни приноси го правят значим за научното педагогическо познание.

Оценявайки положително дисертационния труд и приносите на автора, предлагам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „ДОКТОР” на професионално направление 1.2 Педагогика (Образователен мениджмънт) на докторант **Христия Тукидиду**.

26.04.2017 г.

.....

проф. д-р М. Михова